

Секція інформаційних технологій в освіті

ЦИФРОВА АДЖЕНДА ОСВІТИ УКРАЇНИ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ

Карташова Л. А.¹, Гуржій А. М.², Шеремет Т. І.³, Пліш І. В.⁴

^{1,3}*Центральний інститут післядипломної освіти УМО НАПН України, м. Київ*

²*Національна академія педагогічних наук України, м. Київ*

⁴*Навчально-виховний комплекс «Лісова казка - Апогей гімназія», м. Київ*

E-mail: ¹lkartashova@ua.fm, ³tetiana_sheremet@ukr.net, ⁴apogey95@ukr.net

Стрімкий рух цифровізації суспільства виокремлює інформаційно-комунікаційні (ІКТ) та цифрові технології (ЦТ) в основоположний інструмент управління всіма галузями суспільства: промисловості, сільського господарства, медицини, освіти тощо. Дослідники бізнес-школи IMD (Швейцарія) застосовують термін «цифровий вихор» (Digital Vortex), щоб показати, як на перший погляд невеликі, іноді непомітні зміни, набираючи «вихрову» швидкість, перетворюються на величезні світові трансформації, таким чином:

- відкриваються нові можливості, яких не існувало;
- народжуються знання та інформація, яких не було;
- з'являються бізнес-моделі, які не можна було уявити раніше.

Отже, так вихор «цифровізації» трансформує наше життя. що, своєю чергою, сприяє формуванню нових, актуальних тенденцій в галузевих технологіях. У «цифрову» еру перемагатиме той, хто не боїться змінюватися та мислити масштабно. Завжди треба бути підготовленими: як до кращого, так і гіршого. Вже сьогодні багато компаній налаштовані на співпрацю значно більше, ніж раніше, використовуючи цифрові технології для роботи в командах, в різних регіонах і в режимі реального часу. Крім того, молоді фахівці стають все більш досвідченим у використанні наявного цифрового інструментарію і це вимагає ширших свобод в управлінні професійною діяльністю. Зазначеному сприяє те, що згідно з опитуванням, проведеним компанією Teknion [3]:

- 88% компаній пропонують своїм співробітникам персональні пристрої, такі як смартфони і планшети;
- 90 % компаній планують збільшити свої інвестиції в технології, що забезпечують підвищення продуктивності, такі як голосова активіація і складні відеоконференції;

– до 2015 р. програми мобільності на робочих місцях вже приносили кінцеву економію до 30 %.

Отже, нині ми живемо у світі миттєвого спілкування і зворотного зв'язку, де ланцюжок взаємозв'язків змінився назавжди і де час реагування має бути таким же швидким, інакше очікуваний результат не буде досягнутим. Протегує цьому як мобільне спілкування, так і Інтернет. Кожен із нас може пригадати, що за останні десять-п'ятнадцять років деякі з найвідоміших брендів в усьому світі відійшли на другий план або зовсім зникли. Звісно причинами цього можуть бути різні чинники, однак, у негативних тенденціях таких фірм можна віднайти спільне: вони не перебороли негативного впливу цифровізації на свою актуальність.

Зазначене вказує на те, що у цифровому суспільстві потреба у творчому та креативному плануванні, здатності прийняття вагомих своєчасних рішень має вирішальне значення для будь-якої компанії або окремої особи, які бажають залишатися конкурентоспроможними. Цифровий технологічний вибух, який відбувається протягом останніх 20 років, змінює все: підприємництво, промисловість та освіту тощо. На сьогодні досить складно передбачити, які будуть робочі місця в майбутньому, але, напевно, знадобиться ширший інноваційний, неперервно поновлюваний інструментарій для кожного, хто бажає завжди бути сучасним. Адже майбутнє фахівців на своїх робочих місцях ще ніколи не було більш невизначеним, як в епоху цифровізації.

Відповідно, створення культури неперервного навчання, сприяння впровадженню гнучких підходів у організації освітнього процесу і заохочення креативного мислення матиме важливе значення для підготовки команд до вирішення завдань у перспективі. Американські дослідники підтверджують зазначене, стверджуючи, що 39 % претендентів на вакансію готові відмовитися від неї, якщо відсутня перспектива отримання можливості подальшого неперервного навчання. «Безперервне підвищення кваліфікації» і «навчання протягом усього життя» нині є скоріше очікуванням, ніж привілеєм для фахівців в усіх галузях.

Щодо відсутності неперервної освіти в галузі цифрових технологій, то можна зазначити, що ми вважаємо цей огріх величезною загрозою для галузі освіти. Адже, якщо заклад освіти не дбає про своїх колег та учнів/студентів/слухачів, то він у перспективі ризикує «вийти на вулицю» у пошуках користувачів освітніми послугами.

Виходячи із зазначеного, нами буде розглянуто процес цифровізації суспільства та його вплив на освіту, як систему та якість, як результат. В авторських баченнях виходимо з того, що про цифрову трансформацію людство твердить вже приблизно більше 20-ти років, а про цифровізацію освіти як незворотний процес, заговорили останнім часом.

Багато закладів освіти вже планують інвестиції в технологію підвищення результативності освіти та якості навчання, але недостатньо інтегрують її із цифровими додатками, які використовуються самим закладом, педагогами та учнями/студентами/слухачами. З досвіду можна припустити, що багатьом із них не вистачає IT-інфраструктури – автентичного цифрового простору і, відповідно, цифрових робочих місць педагогів.

Їх формування, на нашу думку, є досить глибокою темою, яка потребує ретельного огляду та вже зараз спонукає до побудови оновленого порядку денного – цифрової адженди освіти, де на перших місцях мають стояти питання [4]:

- організація неперервного підвищення кваліфікації у галузі цифрових технологій з метою формування цифрових компетентностей всіх учасників освітнього процесу;
- модернізацію системи освіти в закладах освіти усіх рівнів зі спрямованістю на активне використання цифрових технологій;
- передбачення та аналіз потреб використанні цифрових технологій в освітньому процесі;
- актуальність побудови цифрового прототипу закладу – «цифрового двійника».

Отже, поширення цифрових технологій має величезний вплив на ринок праці та сформованість типу тих компетентностей, які необхідні в економіці та суспільстві в цілому – цифрових компетентностей. Цифрова компетентність визнана ЄС однією з 8 ключових компетентностей для повноцінного життя та діяльності. Ще 2016 р. ЄС представив оновлений фреймворк Digital Competence (DigComp 2.0), що складається з основних 5 блоків компетентностей та усього 21 складник компетентностей, що до них входить, а саме:

1. Інформаційна грамотність та грамотність щодо створення, використання, передавання інформації, що включає вміння:

- здійснювати пошук, фільтрувати (відбирати) інформацію та цифровий контент;
- діагностувати, розпізнавати та оцінювати інформацію та цифровий контент;
- використовувати та управляти даними, інформацією та цифровим контентом.

2. Комунікація та взаємодія, що включають:

- а) вміння: спілкуватися; розташовувати, передавати інформацію; контактувати із суспільством, користуватися державними та приватними послугами; взаємодіяти;

б) знання «нетикету» (від англ. network та etiquette), тобто володіння правилами поведінки та етикету в цифровому середовищі;

в) управління цифровою ідентичністю, тобто вміння створювати та управляти акаунтами.

3. Робота з цифровим контентом, що передбачає:

- його створення;
- вміння його змінювати, покращувати та використовувати;
- обізнаність щодо авторських прав та політики ліцензування даних, інформації та цифрового контенту;
- програмування, тобто вміння створювати програмний код.

4. Безпека, що передбачає:

- вміння захистити пристрої та контент; знання заходів безпеки, розуміння ризиків та загроз;
- захист персональних даних та приватності;
- охорону здоров'я – знання та навички для збереження свого здоров'я та інших з позиції як екології використання цифрових технологій, так і ризиків, загроз безпеці громадян;
- захист навколишнього середовища, тобто розуміння впливу цифрових технологій на екологію, навколишнє середовище, з точки зору утилізації пристроїв ЦТ, а також їх безпечного використання.

5. Розв'язання проблем, що передбачає **вміння**:

- розв'язувати технічні проблеми, що виникають із цифровою технікою, програмним забезпеченням, мережами тощо;
- визначати потреби та знаходити відповідні технічні рішення, або кастимізувати цифрові технології до особистих потреб;
- самостійно визначати потребу в отриманні додаткових нових цифрових навичок.

Креативне користування, або вміння завдяки цифровим технологіям створювати знання, формувати процеси та розробляти продукти, особисто чи колективно, з метою вирішення повсякденних життєвих та професійних проблем тощо;

Формування цифрових компетентностей:

- змінює структуру зайнятості, спонукає до автоматизації «рутинних» завдань і до створення нових різних видів робочих місць;
- породжує потребу у більш кваліфікованих ІТ-фахівцях у всіх галузях економіки;
- призводить до необхідності у високому рівні цифрових навичок практично на всіх робочих місцях, де ІКТ доповнюють як завдання так технології їх виконання;
- змінює технології навчання та викладання, сприяючи розвитку спільнот в Інтернеті, надаючи можливість особистісно зорієнтованого навчання, підтримуючи розвиток навичок як креативне розв'я-

зання проблем, організація співпраці та розвиток творчості, роблячи освітній процес цікавим;

– призводить до необхідності володіти хоча б базовими цифровими навичками для повноцінного, мобільного життя, інноваційної діяльності, нових форматів навчання тощо.

Масштаб перспективи формування цифрових компетентностей в Україні вимагає розроблення довгострокових стратегій та появи нових партнерських відносин між європейськими, національними, регіональними, державними та приватними учасниками, включаючи громадянське суспільство. Звісно, зрозуміло, що для усунення розриву у цифрових компетентностях та навичках потребуються значні інвестиції. Що, на жаль, нині в нашій державі, не відбувається.

Оновлена цифрова адженда як новий порядок денний має на меті покращити якість та актуальність формування цифрових компетентностей та навичок, зробити їх більш значущими, а також сприяти науковому дослідженню перспективи їх розвитку.

Розглядаючи цифрову адженду держав-членів ЄС, зазначимо, що спільним інтересом для них є використання всього потенціалу освіти як рушійної сили для створення робочих місць, економічного зростання та поліпшення соціальної згуртованості, а також засобом відчуття європейської ідентичності. Бачення, яке знаходиться в підґрунті цієї політики, полягає в тому, що ще 2018 р. Європейська комісія представила перший пакет заходів щодо формування [2]: ключових компетентностей для навчання протягом усього життя; цифрових компетентностей; загальних цінностей та інклюзивної освіти.

На основі зазначеного комісія прийняла «План дій щодо цифрової освіти», який включав 11 заходів щодо підтримки використання технологій та розвитку цифрових компетентностей в освіті [1]. План дій включив три пріоритети, визначаючи заходи (шляхи), що допоможуть державам-членам ЄС вирішити відкрити можливості для освіти в цифрову епоху:

- 1) покращення використання цифрових технологій у викладанні та навчанні;
- 2) розвиток цифрових компетентностей та навичок;
- 3) удосконалення освіти шляхом кращого аналізу даних і передбачення.

Цифрові технології, як сфера, де створюються нові можливості для всіх; сфера, що визначає суть трансформацій у країні можуть стати основою добробуту України. Порядок денний або адженда «цифровізації» має стати основою стратегії діяльності будь-якого закладу освіти. Цифрова адженда освіти України без реальних дій та масштаб-

ної, змістовної, «цифрової» діяльності спільних сил політикуму, державних освітніх установ та громадськості не стане фактором трансформації освіти. Нині у світі всі керівники закладів очікують зміни моделей через цифрові технології. Отже, освітяни України, сьогодні, у світі цифрових технологій, нам слід задуматися:

- чи йдемо в ногу з цифровою громадськістю?
- якщо ми не зможемо адаптуватися, яка буде ціна невдачі?

Література

1. Digital Education Action Plan (2018–2020) Digital competences and technology in education available at: https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/digital-education-action-plan_en

2. New measures to boost key competences and digital skills, as well as the European dimension of education (2018) available at: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_18_102

3. What is Digital Transformation? (2015) available at: <http://www.theagileelephant.com/what-is-digital-transformation/>

4. Карташова Л. А. Цифровий двійник закладу освіти: вимога сьогодення. Організаційно-практичні засади розвитку цифрового освітнього простору закладу освіти [Електронний ресурс] : зб. матеріалами Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., 5–6 травня 2020 р. [ред. кол.: Л. Л. Ляхощка (голов. ред.), С. П. Касьян, С. В. Антошук (технічний редактор), М. І. Попазова (літератур. ред.)]. – Київ : ДЗВО «Ун-т менеджменту освіти», 2020. – 231 с. – URL: <https://drive.google.com/drive/folders/1n54sKPVf6tpPq6RIYtXbCXDrHJBw-1S>

ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА: ЧОМУ ВАЖЛИВО БУТИ МЕДІАГРАМОТНИМ

Приходькіна Н. О.

*Навчально-науковий інститут менеджменту та психології ДЗВО
«Університет менеджменту освіти» НАПН України
м. Київ, вул. Січових стрільців, 52-а; e-mail: prykhodkina2020@gmail.com*

Інформаційне суспільство, атрибутом якого є інформаційно-комунікаційні технології, відкриває значні можливості доступу до інформації та знань, дозволяє кожній людині реалізувати свій потенціал і поліпшити якість життя. В той же час в умовах інформаційного суспільства виникають певні ризики і небезпека: за доступності великого масиву інформації все важче стає орієнтуватися, отримувати її і опра-